Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

21. december 2021 *

»Præjudiciel forelæggelse – lovpligtig ansvarsforsikring for motorkøretøjer – andet direktiv 84/5/EØF – artikel 1, stk. 2 – direktiv 2005/14/EF – direktiv 2009/103/EF – artikel 9, stk. 1 – forpligtelse til at forhøje de mindstebeløb, der er dækket af den lovpligtige forsikring – overgangsperiode – ny regel, som skal anvendes øjeblikkeligt på de fremtidige virkninger af en situation, der er opstået, mens den tidligere regel var gældende – situation, der er opstået før ikrafttrædelsen af en materiel EU-retsregel – national lovgivning, hvorefter forsikringsaftaler, der er indgået inden den 11. december 2009, ikke er omfattet af forpligtelsen til at forhøje de mindstebeløb, der er dækket af den lovpligtige forsikring«

I sag C-428/20,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Sąd Apelacyjny w Warszawie (appeldomstolen i Warszawa, Polen) ved afgørelse af 28. august 2020, indgået til Domstolen den 11. september 2020, i sagen

A.K.

mod

Skarb Państwa,

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling),

sammensat af formanden for Første Afdeling, A. Arabadjiev (refererende dommer), som fungerende formand for Anden Afdeling, samt dommerne I. Ziemele, T. von Danwitz, P.G. Xuereb og A. Kumin,

generaladvokat: J. Richard de la Tour,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

– A.K. ved adwokat I. Kwiecień,

* Processprog: polsk.

– Skarb Państwa ved J. Zasada og L. Jurek,

– den polske regering ved B. Majczyna, som befuldmægtiget,

– den tyske regering ved J. Möller, M. Hellmann og E. Lankenau, som befuldmægtigede,

– Europa-Kommissionen ved H. Tserepa-Lacombe, B. Sasinowska og S.L. Kalėda, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 1, stk. 2, i Rådets andet direktiv 84/5/EØF af 30. december 1983 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om ansvarsforsikring for motorkøretøjer (EFT 1984, L 8, s. 17), som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2005/14/EF af 11. maj 2005 (EUT 2005, L 149, s. 14) (herefter »andet direktiv 84/5«).

2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem A.K. og Skarb Państwa (statskassen, Polen) vedrørende et krav om erstatning for det tab, som angiveligt er blevet forårsaget af en ukorrekt gennemførelse af direktiv 2005/14 i den polske retsorden.

Retsforskrifter

EU-retten

Andet direktiv 84/5

3 Artikel 1, stk. 1 og 2, i andet direktiv 84/5 bestemte:

»1. Den forsikring, der er omhandlet i artikel 3, stk. 1, i [Rådets direktiv 72/166/EØF af 24. april 1972 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om ansvarsforsikring for motorkøretøjer og kontrollen med forsikringspligtens overholdelse (den danske specialudgave: serie I bind 1972(II), s. 345-347)], skal dække tingsskade såvel som personskade.

2. Medlemsstaterne skal med forbehold af eventuelle bestemmelser om mere omfattende forsikringsdækning, der måtte gælde i medlemsstaterne, kræve lovpligtig forsikring for mindst følgende beløb:

a) ved personskade en mindstedækning på 1 000 000 EUR pr. skadelidt eller 5 000 000 EUR for hvert uheld, uanset antallet af skadelidte

b) ved tingsskade 1 000 000 EUR for hvert uheld, uanset antallet af skadelidte.

Om nødvendigt kan medlemsstaterne indføre en overgangsperiode på op til fem år fra datoen for gennemførelsen af [direktiv 2005/14] til at tilpasse deres mindstebeløb for dækning til de beløb, der er fastsat i dette stykke.

Medlemsstater, der indfører en sådan overgangsperiode, underretter Kommissionen herom med angivelse af overgangsperiodens varighed.

Inden 30 måneder efter datoen for gennemførelsen af direktiv [2005/14] forhøjer medlemsstaterne forsikringsdækningen til mindst halvdelen af de niveauer, der er fastsat i dette stykke.«

Direktiv 2005/14

4 Første og tiende betragtning til direktiv 2005/14 havde følgende ordlyd:

»(1) Ansvarsforsikring for motorkøretøjer (motorkøretøjsforsikring) er af særlig betydning for Europas borgere, uanset om de er forsikringstagere eller ofre for en ulykke. Den har ligeledes en væsentlig betydning for forsikringsselskaberne, da den udgør den største del af skadesforsikringsmarkedet i Fællesskabet. Motorkøretøjsforsikring har også indflydelse på fri bevægelighed for personer og køretøjer. Det bør derfor være en væsentlig prioritet for Fællesskabet på området for finansielle tjenesteydelser at styrke og konsolidere det indre marked for motorkøretøjsforsikring.

[…]

(10) Medlemsstaternes forpligtelse til at garantere forsikringsdækning for visse mindstebeløb udgør et væsentligt element til sikring af beskyttelsen af skadelidte. De mindstebeløb, der er fastsat i direktiv 84/5/EØF, bør ikke kun pristalsreguleres, men reelt forøges for at styrke beskyttelsen af skadelidte. Mindstebeløbet for dækning ved personskade bør være af en sådan størrelse, at alle ofre for ulykker med meget alvorlige kvæstelser til følge er beskyttede i dækkende og rimeligt omfang, dog således at der tages højde for, at der kun sjældent sker ulykker, hvor flere personer kommer til skade, eller hvor flere personer pådrager sig meget alvorlige kvæstelser ved samme ulykke. Et mindstebeløb for dækning på 1 000 000 EUR pr. skadelidt eller 5 000 000 EUR for hvert uheld, uanset antallet af skadelidte, forekommer rimeligt og tilstrækkeligt. For at lette indførelsen af disse mindstebeløb bør der indføres en overgangsperiode på fem år fra datoen for gennemførelsen af dette direktiv. Medlemsstaterne bør forhøje beløbene til mindst halvdelen af de fastsatte niveauer inden tredive måneder fra datoen for gennemførelsen.«

5 Artikel 6 i direktiv 2005/14 med overskriften »Gennemførelse« fastsatte følgende i stk. 1:

»Medlemsstaterne sætter de nødvendige love og administrative bestemmelser i kraft for at efterkomme dette direktiv senest den 11. juni 2007. De underretter straks Kommissionen herom.

[…]«

Direktiv 2009/103

6 De tidligere direktiver om lovpligtig ansvarsforsikring for motorkøretøjer (herefter »motorkøretøjsforsikringen«), herunder andet direktiv 84/5, blev kodificeret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/103/EF af 16. september 2009 om ansvarsforsikring for motorkøretøjer og kontrollen med forsikringspligtens overholdelse (EUT 2009, L 263, s. 11) og blev følgelig herved ophævet med virkning fra den 27. oktober 2009. Ifølge den sammenligningstabel, der er indeholdt i bilag II til direktiv 2009/103, svarer artikel 1, stk. 1 og 2, i andet direktiv 84/5 til henholdsvis artikel 3, stk. 4, og artikel 9, stk. 1, i direktiv 2009/103.

Polsk ret

7 Artikel 5 i Ustawa z dnia 24 maja 2007 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych oraz ustawy o działalności ubezpieczeniowej (lov af 24.5.2007 om ændring af lov om obligatorisk ansvarsforsikring, om garantifonden for forsikringsgivere og om det polske kontor for forsikringsgivere, der dækker færdsel med køretøjer, samt lov om forsikringsvirksomhed, Dz. U. nr. 102, pos. 691, herefter »lov af 24. maj 2007«) bestemmer:

»For aftaler om [motorkøretøjsforsikringer] og forsikringsaftaler om landbrugeres civilretlige ansvar skal mindstebeløbet for dækning i polske zlotys (PLN) svare til følgende beløb:

1) for så vidt angår aftaler indgået til og med den 10. december 2009:
   a) ved personskade 1 500 000 EUR for hvert uheld, der medfører skader, som er dækket af forsikringen, uanset antallet af skadelidte
   b) ved tingsskade 300 000 EUR for hvert uheld, der medfører skader, som er dækket af forsikringen, uanset antallet af skadelidte

   – som beregnes på baggrund af den gennemsnitlige valutakurs, der offentliggøres af Narodowy Bank Polski [(den polske nationalbank)], og som var gældende på tidspunktet for skaden

2) for så vidt angår aftaler indgået i perioden fra den 11. december 2009 til den 10. juni 2012:
   a) ved personskade 2 500 000 EUR for hvert uheld, der medfører skader, som er dækket af forsikringen, uanset antallet af skadelidte
   b) ved tingsskade 500 000 EUR for hvert uheld, der medfører skader, som er dækket af forsikringen, uanset antallet af skadelidte

   – som beregnes på baggrund af den gennemsnitlige valutakurs, der offentliggøres af Narodowy Bank Polski [(den polske nationalbank)], og som var gældende på tidspunktet for skaden.«

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

8 Den 12. oktober 2010 skete der et færdselsuheld i Polen, i forbindelse med hvilket 16 personer døde, herunder G.M. og den fører, som var ansvarlig for uheldet. Sidstnævnte havde tegnet en motorkøretøjsforsikring i henhold til en aftale, der dækkede perioden fra den 8. december 2009 til den 7. december 2010.

9 Som følge af G.M.'s død indgav hendes datter, A.K., den 2. marts 2011 et erstatningskrav til den for uheldet ansvarlige førers forsikringsselskab, idet hun af dette selskab krævede erstatning for den ikke-økonomiske og økonomiske skade, som hun mente at have lidt på grund af sin mors død. Inden for rammerne af skadebehandlingen tildelte det nævnte selskab A.K. et endeligt beløb på 47 000 polske zlotys (PLN) (ca. 10 175 EUR) i erstatning for den ikke-økonomiske skade og 5 000 PLN (ca. 1 000 EUR) i erstatning for en betydelig forringelse af hendes situation. Forsikringsselskabet meddelte A.K., at den maksimale dækning, der var fastsat i motorkøretøjsforsikringspolicen, som den for uheldet ansvarlige fører havde tegnet, var nået.

10 A.K. anlagde sag mod Skarb Państwa (statskassen) ved Sąd Okręgowy w Warszawie (den regionale domstol i Warszawa, Polen) med påstand om betaling af 78 000 PLN (ca. 17 000 EUR), med tillæg af morarenter, i erstatning for den skade, der var lidt som følge af en ufuldstændig gennemførelse af direktiv 2005/14 i den polske retsorden.

11 Hun gjorde gældende, at såfremt det nævnte direktiv var blevet gennemført korrekt i den polske retsorden, ville forsikringsselskabet skulle have forhøjet størrelsen på den mindstedækning, som var fastsat i den pågældende motorkøretøjsforsikringsaftale, og dermed have tildelt hende en yderligere erstatning på 78 000 PLN for den skade, der var blevet lidt som følge af G.M.'s død. Denne ukorrekte gennemførelse fra Republikken Polens side fratog hende dermed muligheden for at blive tildelt dette beløb, således at hun har lidt en økonomisk skade i denne størrelsesorden, som statskassen skal betale hende.

12 Ifølge A.K. var Republikken Polen forpligtet til at gennemføre direktiv 2005/14 på en sådan måde, at dækningsbeløbet fra og med den 11. december 2009 i samtlige motorkøretøjsforsikringsaftaler udgjorde mindst 2 500 000 EUR for hvert uheld i tilfælde af personskader. Inden for rammerne af lov af 24. maj 2007 lod den nationale lovgiver imidlertid omfanget af beskyttelsen af ofre for færdselsuheld, der fandt sted mellem den 11. december 2009 og december 2010, variere i forhold til den dato, hvor forsikringsaftalen var blevet indgået. I denne periode fandtes der således både aftaler indgået før den 11. december 2009 og aftaler indgået efter denne dato, idet de sidstnævnte aftaler fastsatte et mindstebeløb for dækning på 2 500 000 EUR, mens dette mindstebeløb for så vidt angår de førstnævnte aftaler kun var på 1 500 000 EUR.

13 Statskassen gjorde gældende, at direktiv 2005/14 var blevet korrekt gennemført i den polske retsorden, og at denne forskelsbehandling var uløseligt forbundet med princippet om forbud mod loves tilbagevirkende kraft. Statskassen understregede ligeledes, at Europa-Kommissionen havde indledt en traktatbrudsprocedure mod Republikken Polen med hensyn til gennemførelsen af direktiv 2005/14, men at den nævnte institution den 28. april 2016 besluttede at afslutte denne procedure. Kommissionen var således af den opfattelse, at EU-retten ikke var blevet tilsidesat.

14 Ved dom af 20. marts 2019 frifandt Sąd Okręgowy w Warszawie (den regionale domstol i Warszawa) statskassen i det af A.K. anlagte søgsmål, idet domstolen fastslog, at den nationale lovgiver havde gennemført andet direktiv 84/5 korrekt ved at fastsætte overgangsperioder, der var tilladt i henhold til dette direktiv, med henblik på gradvist at forhøje mindstebeløbene for dækning, således at de først udgjorde halvdelen af de i direktivets artikel 1, stk. 2, omhandlede beløb, og dernæst de fulde beløb. Denne domstol fastslog desuden, at medlemsstaternes forpligtelse til at forhøje mindstebeløbene på den i direktiv 2005/14 fastsatte dækning kun fandt anvendelse på de aftaler, der var blevet indgået efter udløbet af disse overgangsperioder, og at EU-retten ikke fastsatte et krav om at forhøje mindstebeløbet for dækning i de motorkøretøjsforsikringsaftaler, der var blevet indgået før udløbet af disse perioder, heller ikke

for så vidt angår de aftaler, hvis udløbsdato lå efter udløbet af disse overgangsperioder. Dette standpunkt er i overensstemmelse med retssikkerhedsprincippet, princippet om forbud mod loves tilbagevirkende kraft og princippet om aftalefrihed.

15 A.K. har iværksat appel til prøvelse af denne dom ved den forelæggende ret, Sąd Apelacyjny w Warszawie (appeldomstolen i Warszawa, Polen), idet hun bl.a. har gjort gældende, at det var med urette, at Sąd Okręgowy w Warszawie (den regionale domstol i Warszawa) fastslog, at Republikken Polen havde gennemført direktiv 2005/14 korrekt i sin retsorden.

16 Ifølge den forelæggende ret følger det af dom af 24. oktober 2013, Haasová (C-22/12, EU:C:2013:692), at motorkøretøjsforsikringen skal dække erstatning for ikke-økonomisk skade lidt af nærtstående til ofre, der er omkommet i et færdselsuheld, i det omfang en sådan erstatning er foreskrevet i medfør af den forsikredes erstatningsansvar i henhold til gældende national ret. Polsk ret foreskriver en sådan erstatning, og denne er omfattet af motorkøretøjsforsikringen.

17 Den forelæggende ret er af den opfattelse, at den omstændighed, at forsikringsselskabet ikke har tildelt A.K. fuld erstatning for hendes tab, fordi det i aftalen fastsatte dækningsloft var nået, har påført hende et tab svarende til forskellen mellem det udbetalte beløb og det beløb, som hun i princippet kunne have gjort krav på, såfremt dette loft var blevet forhøjet i forhold til de garanterede mindstebeløb for dækning, der er blevet indført i andet direktiv 84/5 ved direktiv 2005/14. I henhold til polsk ret er statskassen derfor forpligtet til at erstatte dette tab, hvis det viser sig, at Republikken Polen har gennemført direktiv 2005/14 ukorrekt i sin retsorden.

18 I denne henseende fremgår det af tiende betragtning til sidstnævnte direktiv, at direktivet har til formål at sikre beskyttelsen af ofre for færdselsuheld. Direktivet indeholder ingen bestemmelser, der begrænser forpligtelsen til at forhøje mindstebeløbet for dækning til kun at gælde forsikringsaftaler indgået fra og med den 11. december 2009, og som herved udelukker, at der fra og med denne dato kunne ske en tilsvarende tilpasning for så vidt angår de motorkøretøjsforsikringsaftaler, der var blevet indgået inden denne dato, men som fortsat var i kraft efter denne.

19 Den forelæggende ret er af den opfattelse, at denne på grundlag af datoen for indgåelsen af forsikringsaftalen foretagne forskelsbehandling mellem disse to kategorier af personer, der i samme periode har lidt en skade som følge af et færdselsuheld, ikke er begrundet.

20 Princippet om forbud mod loves tilbagevirkende kraft er nemlig ikke til hinder for, at kontraktforhold, der var gældende den 11. december 2009, blev ændret fra og med denne dato. Desuden er overholdelsen af retssikkerhedsprincippet blevet sikret ved den lange periode for gennemførelse af direktiv 2005/14, som medlemsstaterne blev indrømmet, og ved medlemsstaternes mulighed for at fastsætte overgangsperioder. Forsikringsselskaberne var således i stand til at tilpasse størrelsen på forsikringspræmien til mindstebeløbene for dækning.

21 Den forelæggende ret er af den opfattelse, at såfremt det viser sig, at Republikken Polen har foretaget en ufuldstændig og dermed ukorrekt gennemførelse af direktiv 2005/14, vil den i dom af 19. november 1991, Francovich m.fl. (C-6/90 og C-9/90, EU:C:1991:428), fastsatte første betingelse for, at denne medlemsstat ifalder ansvar, være opfyldt. I det tilfælde vil den nævnte ret dernæst skulle undersøge, om A.K. har lidt en skade, der har en årsagsforbindelse med tilsidesættelsen af den forpligtelse, som påhvilede Republikken Polen, og i givet fald med hvilket beløb.

22 På denne baggrund har Sąd Apelacyjny w Warszawie (appeldomstolen i Warszawa) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Var en medlemsstat, som havde indført en overgangsperiode til at tilpasse mindstebeløbet for forsikringsdækning, forpligtet til at forhøje forsikringsdækningen til mindst halvdelen af de niveauer, som fremgår af artikel 1, stk. 2, i [andet direktiv 84/5], inden 30 måneder efter datoen for gennemførelsen af [direktiv 2005/14], i henhold til [sidstnævnte direktivs] artikel 2:

– for så vidt angår alle motorkøretøjsforsikringsaftaler, som var i kraft efter udløbet af de angivne 30 måneder, herunder også aftaler, som blev indgået før den 11. december 2009, men som fortsat var i kraft efter denne dato – for så vidt angår uheld, der er opstået efter den 11. december 2009

– eller kun for så vidt angår nye motorkøretøjsforsikringsaftaler, som blev indgået efter den 11. december 2009?«

Om det præjudicielle spørgsmål

23 Med sit spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 1, stk. 2, i andet direktiv 84/5 skal fortolkes således, at de medlemsstater, der gjorde brug af den i denne bestemmelse foreskrevne mulighed for at fastsætte en overgangsperiode, var forpligtede til at kræve, at de mindsteforsikringsdækninger, der var fastsat i motorkøretøjsforsikringsaftaler, der var blevet indgået før den 11. december 2009, men som stadig var i kraft på denne dato, fra og med denne dato skulle være i overensstemmelse med den regel, der er fastsat i fjerde afsnit i nævnte artikel 1, stk. 2.

24 Som led i den samarbejdsprocedure mellem de nationale retter og Domstolen, der er indført ved artikel 267 TEUF, tilkommer det Domstolen at give den nationale ret et hensigtsmæssigt svar, som sætter den forelæggende ret i stand til at afgøre den tvist, der verserer for den. Det påhviler nemlig Domstolen at fortolke alle de bestemmelser i EU-retten, som de nationale retter skal anvende for at træffe afgørelse i de for dem verserende tvister, også selv om disse bestemmelser ikke udtrykkeligt er omtalt i de spørgsmål, der forelægges Domstolen (jf. i denne retning dom af 12.12.2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Pensionstillæg til mødre), C-450/18, EU:C:2019:1075, præmis 25).

25 I denne henseende følger det af artikel 1, stk. 2, andet afsnit, i andet direktiv 84/5, at medlemsstaterne kunne indføre en overgangsperiode på op til fem år fra datoen for gennemførelsen af direktiv 2005/14 i deres interne retsorden – dvs. den 11. juni 2007, således som det fremgår af sidstnævnte direktivs artikel 6, stk. 1 – til at tilpasse deres mindstebeløb for motorkøretøjsforsikringens dækning til de beløb, der er fastsat i artikel stk. 2, første afsnit, i andet direktiv 84/5.

26 I overensstemmelse med det nævnte direktivs artikel 1, stk. 2, fjerde afsnit, skulle medlemsstaterne dog inden 30 måneder efter denne dato – dvs. senest den 11. december 2009 – forhøje disse mindstebeløb til mindst halvdelen af de niveauer, der er fastsat i direktivets artikel 1, stk. 2, første afsnit.

27 Andet direktiv 84/5 blev imidlertid kodificeret og ophævet ved direktiv 2009/103 med virkning fra den 27. oktober 2009, dvs. inden den 11. december 2009, og artikel 9, stk. 1, i direktiv 2009/103 svarer, således som det fremgår af sammenligningstabellen i bilag II til dette direktiv, til artikel 1, stk. 2, i andet direktiv 84/5.

28 Under disse omstændigheder skal den forelæggende ret gives en fortolkning af såvel artikel 1, stk. 2, i andet direktiv 84/5 som artikel 9, stk. 1, i direktiv 2009/103.

29 Det fremgår af de oplysninger, som den forelæggende ret har fremlagt, at Republikken Polen gjorde brug af den mulighed for at fastsætte en overgangsperiode, der er fastsat i artikel 1, stk. 2, andet afsnit, i andet direktiv 84/5 og i artikel 9, stk. 1, andet afsnit, i direktiv 2009/103. I denne sammenhæng bestemmer lov af 24. maj 2007, at forpligtelsen til at foretage den forhøjelse, der er omhandlet i nærværende doms præmis 26, vedrører de motorkøretøjsforsikringsaftaler, der blev indgået mellem den 11. december 2009 og den 10. juni 2012, hvorved de aftaler, der er blevet indgået inden den 11. december 2009, og som stadig var i kraft efter denne dato, dermed var udelukket.

30 Det skal i denne henseende bemærkes, at hverken artikel 1, stk. 2, i andet direktiv 84/5 eller artikel 9, stk. 1, i direktiv 2009/103 udtrykkeligt præciserer, om den forpligtelse, der er nævnt i nærværende doms præmis 26, vedrører fremtidige virkninger af aftaler, der er blevet indgået inden den 11. december 2009, og som stadig var i kraft på denne dato.

31 På denne baggrund skal det bemærkes, at en ny retsregel principielt finder anvendelse fra det tidspunkt, hvor den retsakt, hvori den er indeholdt, træder i kraft. Selv om den ikke finder anvendelse på retlige situationer, som er opstået og endeligt fastlagt, mens den tidligere lov var gældende, skal den anvendes på de fremtidige virkninger af en situation, der er opstået, mens den gamle regel var gældende, og på nye retlige situationer. Noget andet gælder kun – og med forbehold af princippet om forbud mod retsakters tilbagevirkende kraft – såfremt den nye retsregel er ledsaget af særbestemmelser, som specielt regulerer dens tidsmæssige anvendelse (jf. i denne retning dom af 7.11.2013, Gemeinde Altrip m.fl., C-72/12, EU:C:2013:712, præmis 22 og den deri nævnte retspraksis, af 17.10.2018, Klohn, C-167/17, EU:C:2018:833, præmis 38 og 39, og af 15.1.2019, E.B, C-258/17, EU:C:2019:17, præmis 50).

32 Retsakter, der er vedtaget til gennemførelse af et direktiv, skal således finde anvendelse på endnu ikke indtrådte virkninger af situationer, der er opstået, mens den gamle lov var gældende, fra datoen for udløbet af gennemførelsesfristen, medmindre dette direktiv bestemmer noget andet (dom af 17.10.2018, Klohn, C-167/17, EU:C:2018:833, præmis 40).

33 For at sikre overholdelsen af retssikkerhedsprincippet og princippet om beskyttelse af den berettigede forventning skal EU-rettens materielle regler desuden fortolkes således, at de kun omfatter forhold, som ligger forud for ikrafttrædelsen, såfremt det af reglernes ordlyd, formål eller opbygning klart fremgår, at de skal have en sådan virkning (dom af 6.10.2015, Kommissionen mod Andersen, C-303/13 P, EU:C:2015:647, præmis 50 og den deri nævnte retspraksis).

34 Det følger af den praksis fra Domstolen, hvortil der er blevet henvist i nærværende doms præmis 31-33, at det med henblik på efterprøvelsen af en ny EU-retlig regels tidsmæssige anvendelse på en situation, der er opstået, mens den gamle regel, som den har erstattet, var

gældende, skal afgøres, om denne situation har udtømt sine virkninger før ikrafttrædelsen af den nye regel, i hvilket tilfælde den skal kvalificeres som en situation, der er fastlagt før denne ikrafttrædelse, eller om den nævnte situation fortsat har virkninger efter denne.

35 Det skal derfor afgøres, om den situation, hvor en motorkøretøjsforsikringsaftale blev indgået inden den 11. december 2009, men fortsat var gældende på denne dato, udgør en situation, der var fastlagt før den nævnte dato, og hvorpå den i nærværende doms præmis 26 omhandlede forpligtelse derfor kun kan finde anvendelse med tilbagevirkende kraft på den betingelse, at andet direktiv 84/5 og direktiv 2009/103 for det første klart har fastsat, at dette skulle være tilfældet, og at retssikkerhedsprincippet og princippet om beskyttelse af den berettigede forventning for det andet faktisk er blevet iagttaget (jf. analogt dom af 9.3.2006, Beemsterboer Coldstore Services, C-293/04, EU:C:2006:162, præmis 24), eller om der tværtimod er tale om en situation, der er opstået inden denne dato, men hvis fremtidige virkninger – i overensstemmelse med princippet om, at nye regler finder øjeblikkelig anvendelse på eksisterende situationer – reguleres af artikel 1, stk. 2, fjerde afsnit, i andet direktiv 84/5 og af artikel 9, stk. 1, fjerde afsnit, i direktiv 2009/103 fra og med den 11. december 2009.

36 I denne henseende har Domstolen allerede fastslået, at indgåelsen af en tidsbegrænset arbejdskontrakt ikke udtømmer sine retsvirkninger på tidspunktet for dennes undertegnelse, men tværtimod fortsætter med løbende at have virkninger under hele kontraktens varighed, og at anvendelsen af en ny regel fra aftalens ikrafttræden på en arbejdskontrakt, der er indgået forud for denne ikrafttræden, derfor ikke kan anses for at påvirke en situation, der er fastlagt forud for aftalens ikrafttræden (jf. i denne retning dom af 29.1.2002, Pokrzeptowicz-Meyer, C-162/00, EU:C:2002:57, præmis 52).

37 Det samme gælder så meget desto mere for de situationer, hvor en motorkøretøjsforsikringsaftale blev indgået inden den 11. december 2009 og fortsat var gældende på dette tidspunkt.

38 Da forsikringsaftaler nemlig frem for alt er risikoaftaler, der er kendetegnet ved, at en af parternes ydelser afhænger af en usikker begivenhed, som kan indtræde eller ej i aftalens løbetid, består deres retsvirkninger indtil udløbet af denne periode. De retsforhold, der er skabt ved sådanne aftaler, udtømmes således ikke på tidspunktet for deres indgåelse. Dette tidspunkt markerer blot påbegyndelsen af opfyldelsen af aftalen, der for så vidt angår den forsikredes ydelse ofte sker i rater over tid, og som for så vidt angår forsikringsgiveren heller ikke er umiddelbar, eftersom opfyldelsen består i at yde erstatning til de personer, der har lidt et tab, såfremt en skade indtræder i løbet af aftaleperioden.

39 Artikel 1, stk. 2, fjerde afsnit, i andet direktiv 84/5 og artikel 9, stk. 1, fjerde afsnit, i direktiv 2009/103 har imidlertid til formål at regulere fremtidige virkninger af aftaler, der er blevet indgået inden den 11. december 2009, og som fortsat var i kraft på denne dato.

40 Når disse bestemmelser pålægger medlemsstaterne at forhøje motorkøretøjsforsikringens mindstedækning, udelukker de nemlig ikke de forsikringsdækninger, der er fastsat i disse aftaler, fra denne forhøjelse. Datoen for indgåelse af forsikringsaftalen udgør således ikke et afgørende forhold i denne henseende. Det fremgår derfor ikke af ordlyden af de nævnte bestemmelser, at EU-lovgiver skulle have haft til hensigt at fravige princippet om, at nye regler finder øjeblikkelig anvendelse på eksisterende situationer.

41 Endvidere skal det bemærkes, således som A.K. og den tyske regering i det væsentlige har anført i deres skriftlige indlæg, at det med EU-lovgivningen om ansvarsforsikring for motorkøretøjer forfulgte formål om beskyttelse af ofrene for færdselsuheld – hvorved det bl.a. tilsigtes at sikre ofre for ulykker forvoldt af motorkøretøjer en ensartet behandling, uanset hvor i Unionen ulykken finder sted, og som konstant er blevet forfulgt og forstærket af EU-lovgiver (jf. i denne retning dom af 28.11.2017, Rodrigues de Andrade, C-514/16, EU:C:2017:908, præmis 32 og 33) – og det almindelige ligebehandlingsprincip kræver, at ofre for ulykker, der har fundet sted efter den 11. december 2009, ikke tildeles en begrænset erstatning med den begrundelse alene, at forsikringsaftalen blev indgået inden denne dato. Således som det fremgår af tiende betragtning til direktiv 2005/14, udgør medlemsstaternes forpligtelse til at garantere forsikringsdækning for visse mindstebeløb nemlig et væsentligt element til sikring af beskyttelsen af skadelidte.

42 I modsætning til, hvad statskassen og den polske regering har gjort gældende i deres skriftlige indlæg, er retssikkerhedsprincippet og princippet om beskyttelse af den berettigede forventning ikke til hinder for en sådan fortolkning.

43 I denne henseende skal det bemærkes, at det førstnævnte princip navnlig kræver, at retsreglerne skal være klare, præcise og forudsigelige i deres retsvirkninger, især når de kan have bebyrdende virkninger for personer og virksomheder (dom af 30.4.2019, Italien mod Rådet (Kvote for sværdfisk i Middelhavet), C-611/17, EU:C:2019:332, præmis 111 og den deri nævnte retspraksis).

44 Sammenhængende med retssikkerhedsprincippet omfatter retten til at påberåbe sig princippet om beskyttelse af den berettigede forventning enhver borger, hos hvem EU's administration har givet anledning til begrundede forhåbninger (dom af 30.4.2019, Italien mod Rådet (Kvote for sværdfisk i Middelhavet), C-611/17, EU:C:2019:332, præmis 112 og den deri nævnte retspraksis).

45 I det foreliggende tilfælde kan det for det første ikke gøres gældende, at den regel, der er fastsat i artikel 1, stk. 2, i andet direktiv 84/5 og artikel 9, stk. 1, i direktiv 2009/103, manglede klarhed, præcision eller forudsigelighed med hensyn til sine virkninger. Det skal for det andet bemærkes, at anvendelsesområdet for princippet om beskyttelse af den berettigede forventning ikke må udvides i en sådan grad, at princippet generelt forhindrer, at en ny ordning kan finde anvendelse på de fremtidige virkninger af situationer, som er opstået under en tidligere ordning (dom af 29.1.2002, Pokrzeptowicz-Meyer, C-162/00, EU:C:2002:57, præmis 55 og den deri nævnte retspraksis).

46 Som den forelæggende ret i det væsentlige har anført, og således som den tyske regering ligeledes har anført i sit skriftlige indlæg, er princippet om forbud mod loves tilbagevirkende kraft i øvrigt ikke til hinder for, at nye mindstebeløb for dækning anvendes på motorkøretøjsforsikringsaftaler, der er blevet indgået inden den 11. december 2009, og som fortsat var i kraft på denne dato, for så vidt som disse beløb og de eventuelle nye præmier, der svarer hertil, i overensstemmelse med princippet om øjeblikkelig anvendelse kun finder anvendelse for perioden efter den 11. december 2009.

47 Henset til ovenstående betragtninger skal det forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 1, stk. 2, i andet direktiv 84/5 og artikel 9, stk. 1, i direktiv 2009/103 skal fortolkes således, at de medlemsstater, der gjorde brug af den i disse bestemmelser foreskrevne mulighed for at fastsætte en overgangsperiode, var forpligtede til at kræve, at de mindstebeløb for dækning, der var fastsat i motorkøretøjsforsikringsaftaler, der var blevet indgået før den 11. december 2009, men som stadig var i kraft på denne dato, fra og med denne dato skulle være i overensstemmelse med den regel, der er fastsat i nævnte bestemmelsers fjerde afsnit.

Sagsomkostninger

48 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Anden Afdeling) for ret:

Artikel 1, stk. 2, i Rådets andet direktiv 84/5/EØF af 30. december 1983 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om ansvarsforsikring for motorkøretøjer, som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2005/14/EF af 11. maj 2005, og artikel 9, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/103/EF af 16. september 2009 om ansvarsforsikring for motorkøretøjer og kontrollen med forsikringspligtens overholdelse skal fortolkes således, at de medlemsstater, der gjorde brug af den i disse bestemmelser foreskrevne mulighed for at fastsætte en overgangsperiode, var forpligtede til at kræve, at de mindstebeløb for dækning, der var fastsat i motorkøretøjsforsikringsaftaler, der var blevet indgået før den 11. december 2009, men som stadig var i kraft på denne dato, fra og med denne dato skulle være i overensstemmelse med den regel, der er fastsat i nævnte bestemmelsers fjerde afsnit.

Underskrifter